

עצמאות והתמקצעות הדירקטוריון

משפחה שכזאת

מדוע לא יוכלו עוד לכהן בדירקטוריון אב, אם, שלושת ילדיהם והדודים? • מה תוקן בימים אלה בחוק החברות, וכיצד ישפיע תיקון זה על ניהול החברות בישראל? **עו"ד ענבל ציון** מנסה להבהיר מצב שהיה די מעורפל ולא שקוף במיוחד עד לעת הזאת

« עו"ד ענבל ציון

השואפות להיות מזוהות כבעלות סטנדרטים מובילים של ממשל תאגידי, תאמצנה, ברבות הזמן, הוראות אלו. ביחס לעצמאות ועדת הביקורת, תיקון 16 לא הסתפק בהוראה מומלצת, וקבע, כנורמה מחייבת, כי רוב חברי ועדת הביקורת יהיו דירקטורים בלתי-תלויים, ודרישה כזאת חלה אף ביחס לוועדה לבחינת דוחות כספיים. הוראה זו מקבלת משנה תוקף נוכח תיקון נוסף בחוק, אשר הרחיב את רשימת הגורמים המנועים מלכהן כחברים בוועדת הביקורת. כך, בנוסף לבעל השליטה, קרובו, יו"ר הדירקטוריון, וכל דירקטור המועסק על ידי החברה או נותן לה שירותים דרך קבע, אשר אינם מורשיים לכהן בוועדת הביקורת, נאסרה כהונה כזאת, במסגרת תיקון 16, גם על דירקטור המועסק או נותן שירותים לבעל השליטה או לתאגיד בשליטתו, וכן על דירקטור שעיקר פרנסתו על בעל השליטה. זאת, בדומה לדירקטור שמרבית הכנסתו נובעת מכהונתו כדירקטור בחברות שבעלות בעל השליטה.

דוגמאות נוספות לחיזוק עצמאות הדירקטוריון, במסגרת תיקון 16, ניתן למצוא בהוראה אשר הרחיב בה את האיסור החל על יו"ר דירקטוריון חברה ציבורית לכהן גם כמנכ"ל החברה - כפוף לאישור ברוב מיוחס של בעלי מניות המיעוט ולתקופה קצובה - בין היתר, גם על קרבת משפחה בין המנכ"ל לבין יו"ר הדירקטוריון. כמו כן, מדובר בהוראה המחייבת כי בדירקטוריון חברה ציבורית תכהן, במועד מינוי דח"צ חדש ובמועד הארכת כהונה של דח"צ מכהן, לפחות דירקטורית או דירקטור רית חיצונית אחת, אשר איננה בעלת השליטה בחברה או קרובה של בעל השליטה.

במקביל ניכרת המגמה בדבר החלת כללי הממשל התאגידי החלים על חברות ציבוריות גם על חברות שאינן ציבוריות. כך, לדוגמה, בחודש פברואר 2012 נכנס לתוקף תיקון מספר 17 לחוק החברות, המחיל כללי ממשל תאגידי החלים על חברות ציבוריות, ובכללם החובה כי בחברה יכהנו לפחות שני דירקטורים חיצו

לאחרונה דיווחה החברה הציבורית פוקס-ויזל בע"מ על סיום כהונה של שמונה דירקטורים, שארבעה מהם הם קרובי משפחה של בעלי השליטה בחברה. במקביל דיווחה החברה, כי מנכ"ל החברה יחדל מכהונתו כיו"ר הדירקטוריון. על פי פרסומים בתקשורת (דה-מרקר, 31.1.12), מנכ"ל החברה נימק את המהלך בכך ש"בכל העולם יושבים בדירקטוריונים אנשים מקצועיים. תיקון 16 לחוק החברות רומז, שבעתיד יכריחו חברות לנקוט בדרך הזאת והחלטנו לפעול כך כבר מעכשיו. בגלל זה כל בני המשפחה החלי טו להתפטר מהדירקטוריון, אני התפטרתי מתפקיד היו"ר, כדי שיו"ר לא יהיה גם מנכ"ל ואנחנו רוצים לשמש דוגמה".

מהלך זה מבטא ניצנים ראשונים למגמה, שצפוי שנראה לה ביטויים נוספים בעתיד - אימוץ וולונטרי של נורמות ממשל תאגידי מומלצות. במקרה הנוון מדובר בנורמה המומלצת, שנועדה לחזק את עצמאות הדירקטוריון בחברה ציבורית, על ידי הגדלת שיעורם היחסי של הדירקטורים הבלתי-תלויים מכלל הדירקטורים המכהנים.

חוק החברות קובע, כי בחברה ציבורית יכהנו לפחות שני דירקטורים חיצוניים, אשר לפחות אחד מהם הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, והיתר בעלי כשירות מקצור עית. עם זאת, במרבית המקרים, עקב גודלו של הדירקטוריון והרכבו, משקלם הסגולי של הדח"צים הוא מועט.

אינם מורשים לכהן בוועדת הביקורת

לנוכח זאת, תיקון מספר 16 לחוק החברות, שמרבית הוראותיו נכנסו לתוקף בחודש מאי 2011, כלל הוראות ממשל תאגידי מומלצות, הקובעות, בין היתר, כי בחברה ציבורית שיש בה בעל שליטה, לפחות שליש מחברי הדיקטוריון יהיו דירקטורים בלתי-תלויים, וכן כי בחברה ציבורית לא יכהנו כדירקטורים מי שכפופים למנהל הכללי, במישרין או בעקיפין. אמנם, חברות ציבוריות אינן מחויבות לאמץ הוראות אלו, אולם יש להניח כי חברות

חוק החברות קובע, כי בחברה ציבורית יכהנו לפחות שני דירקטורים חיצוניים, אשר לפחות אחד מהם הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, והיתר בעלי כשירות מקצועית. במרבית המקרים, בשל גודל הדירקטוריון והרכבו, משקלם הסגולי של הדח"צים הוא מועט

מתוך שמונה דירקטורים,
ארבעה היו של **קרובי**
משפחה של בעלי
השליטה בחברה

הדירקטוריון. כיום, יותר מבעבר, ניכרת חשיבות רבה גם להתמקצעות הדירקטוריון. בעידן הנוכחי, ראוי כי דירקטורים ישמרו על רמה מקצועית נאותה, ההולמת את המורכבות של הנושאים המסורים להחלטתם ואת האחריות הנלווית לתפקידם. הרפורמות החקיקתיות הנרחבות מהשנה שחלפה, ובכללן תיקונים 16 ו-17 לחוק החברות וחוק האכיפה המינהלית, מורכבותם הגדלה והולכת של הדוחות הכספיים, סביבה עסקית ורגולטורית דינמית, מורכבות ניהולית, סוגיות משפטיות וחשיבות סבוכות, והחלטות רגישות והרות משמעות, כל אלו מחייבות דירקטורים (ומועמדים לתפקיד) להרחיב ולהעמיק את ידיעותיהם ואת הבנתם בנושאים הרלבנטיים לתפקיד, ובמיוחד בכל הנוגע לתחומי אחריותם.

הנושא מקבל משנה חשיבות על רקע המגמות שלהן אנו עדים בעת האחרונה, וביניהן התערבות אקטיבית של בעלי מניות, ביקורת ציבורית, החמרה בהתייחסות רשויות האכיפה ובתי המשפט לדירקטורים, וריבוי תביעות ייצוגיות ונגזרות. ברי, כי דירקטור אינו יכול עוד להישען רק על מנגנוני הפטור, בביטוח והשיפוי. מדירקטור זהיר, וכך גם ממועמד לתפקיד, מצופה לפעול על מנת לרכוש ידע מקצועי עדכני רלבנטי וכלים יישומיים המותאמים לחידושים ולהתפתחויות בתחום. מסגרת כאמור תתרום לביצוע מיטבי של תפקידי הדירקטור, תוך איזון ראוי בין הצורך לתפקד באופן יעיל, ענייני וחיובי, לבין שמירה על טובת החברה ועל קיום חובות הדירקטור. ❧

גם על חברות פרטיות שהנפיקו איגרות חוב לציבור. כפועל יוצא מכך מצטרפות לרשימת החברות הנדרשות למנות שני דירקטורים חיצוניים עוד כ-60 חברות שעד עתה לא היו כפופות לחובה האמורה.

הדרישה למינוי דירקטורים חיצוניים אינה ייחודית לחברות ציבוריות. ישנן חברות נוספות הנדרשות, מכוח הדין, למנות דירקטורים בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, וביניהן חברות המנהלות קופות גמל, קרנות פנסיה וקרנות השתלמות, חברות המנהלות קרנות נאמנות, חברות ביטוח, חברות חיתום, חברי בורסה שאינם חברות ציבוריות, תאגידים עירוניים, וחברות ממשלתיות.

שמירה על קיום חובות הדירקטור

נוסף על כך, בחודש מאי 2012 נכנס לתוקף חוק ממשל תאגידי למנהלי קרנות ולמנהלי תיקים (תיקוני חקיקה), אשר נועד להחיל חובות ממשל תאגידי, ובכללן החובה למנות דירקטורים חיצוניים, על חברות ניהול תיקים גדולות (כהגדרתן בחוק זה), שאינן חברות ציבוריות. זאת ועוד: המלצות "ועדת הריכוזיות", ביחס למניעת כהונה של דירקטורים בגופים פיננסיים וריאליים בעת ובערב נה אחת, וביחס להחלת חובה על חברת פער, כי לפחות שליש מחברי הדירקטוריון שלה יהיו דירקטורים חיצוניים, צפויות אף הן להגדיל את הדרישה לדירקטורים חיצוניים, מקצועיים ונעדרי זיקה לחברה ולבעל השליטה בה. העצמאות היא תנאי חשוב, אך לא מספיק, לאיכות